

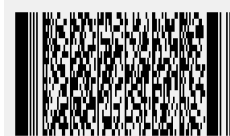
Pet, 28-11-2025, 21:07:40

Lektori o sebi i drugi o njima (7.) Objavljeno: 04. studenoga 2025. 6 komentara

Potpora

Svoju članarinu ili potporu za Portal HKV-a možete uplatiti i skeniranjem koda.

Otvorite svoje mobilno bankarstvo i skenirajte kod. Unesite željeni novčani iznos. U opisu plaćanja navedite je li riječ o članarini ili donaciji za Portal HKV-a.

Komentirajte

Telefon

Radi dogovora o prilozima, Portal je moguće kontaktirati putem Davora Dijanovića, radnim danom od 17 do 19 sati na broj +385-95-909-7746.

AKT

AKT d.o.o. knjigovodstvo i porezne usluge. 01/370-8106 akt@zg.t-com.hr Sokolska 37 Zagreb. S HKV-om OD POČETKA!

Noviji prinos razmatranjima o lektorima i lekturi

Uz prošlogodišnji Interiber objavljen je Praktični jezični savjetnik: Lektorske bilješke (Institut za hrvatski jezik, Zagreb, 2024., 256 str.), koji su uredili Željko Jozić i Kristian Lewis. Budući da je knjiga, kako pišu njezini urednici u predgovoru, zamišljena kao „teorijska i praktična monografija koja obuhvatno i na jednome mjestu razmatra mnogobrojne aspekte statusa lektora i lekture u hrvatskome društvu“, zaslužuje pozornost u ovom nizu.

Deset godina Lektorskih bilježaka

Knjiga je podijeljena u tri glavna dijela. Počnimo od sredine jer je ona zaslužna za naslov. Središnje mjesto u Praktičnom jezičnom savjetniku: Lektorske bilješke i najveći broj stranica (57. – 224.) zauzimaju upravo Lektorske bilješke, prilozi s jezičnim savjetima koji su uglavnom objavljavani u istoimenoj rubrici institutskoga časopisa Hrvatski jezik tijekom njegovih prvih deset godina – od prvoga godišta iz 2014. do desetoga iz 2023. Objavljeno je ukupno pedeset radova dvadesetak autora, na najveći broj tekstova pripada uredniku rubrike Lektorske bilješke i suuredniku knjige Kristianu Lewisu, pa tako i najveći broj zanimljivih, zagonetnih i duhovitih naslova (npr. Reprezentativan reprezentacijski igrač, Magnituda plejade i kompetencije, Kada radimo party za ekipu, Tikvice i zdjelice na kemijski način, Ugroza prijeti prijatni i sl.). Takvi naslovi nedvojbeno privlače čitatelje, opuštenu uvode u sadržaj i šalju poruku da u jeziku valja biti ozbiljan, ali ne uvijek smrtno ozbiljan – da se njime možemo i poigrati, pa i u toj igri pokazati jezičnu spretnost. Naravno, onima koji što traže u brzini, sigurno će biti prihvatljiviji naslovi iz Lektorskih bilježaka koji ih odmah na to upućuju (npr. Kako pisati nazive izvannastavnih aktivnosti?, Kako prevesti modalni glagol shall u pravnome tekstu?, Sklonidba riječi alumni i sl.). Komu je kako draže.

I da su u knjizi samo ukoričeni radovi iz Lektorskih bilježaka koji su nastajali tijekom deset godina, mogli bismo ju smatrati korisnim savjetnikom sadašnjim i nekim budućim lektorima, no možda ne bi zaokupila pozornost ovoga niza tekstova o lektorima da nema i svoje dodatke. Mnogo je, naime, jezičnih savjetnika (jezikoslovci nisu složni oko toga treba li jezične savjetnike ubrojiti u normativne priručnike), tiskanih i mrežnih, obilje znanstvenih i stručnih radova i nepregledan broj jezičnih savjeta raspršenih u jezikoslovnim časopisima i drugdje (katkad je pravo umijeće snaći se među njima, napose ako savjetuju suprotno jedni od drugih ili suprotno od onoga što su prije savjetovali), pa bi bilo nepravdno bilo što izdajati. No ako spominjemo časopis Hrvatski jezik, ne možemo preskočiti praoca svih hrvatskih jezikoslovnih časopisa – časopis Jezik – koji postoji od 1952. (Citiraju ga na više mjesta i urednici Praktičnoga jezičnoga savjetnika.) Prije sadašnje urednice, jezikoslovke Sande Ham, Jezik je punih 35 godina uređivao jezikoslovac Stjepan Babić (1925. – 2021.). Nekoć i sam lektor, često je pisao o lektorima, znao se i ljutiti na njih („bezimene“) i grditi ih u svojim tekstovima, no neprestano je dijelio jezične savjete koje su i ti lektori pažljivo čitali i rado im se vraćali, a i danas ih pretražuju neki novi lektorski naraštaji – koristeći se mrežnim izdanjima Jezika.

Za ovaj su nam niz o lektorima najvažniji prvi i treći dio institutske knjige. Tako nakon objašnjenja što je u njezinu središtu, nekom logikom ovoga teksta, krećemo prema početku, a onda i prema kraju.

O lektorima i lekturi u Hrvatskoj

Tko je lektor, što je lektura?

Od početka u ovim tekstovima o lektorima upozoravam, među ostalim, na pomalo nevjerojatnu činjenicu da na nacionalnoj razini nije jasno i jednoznačno utvrđeno što lektura točno obuhvaća (opis i opseg posla, tj. područja lektorskih zahvata). Prvi dio Praktičnoga jezičnoga savjetnika, pod naslovom Lektori i lektura u Hrvatskoj (str. 11. – 56.), koji supotpisuju Željko Jozić i Kristian Lewis, u svojoj se uvodnoj studiji bavi upravo tim problemom.

Autorski dvojac provjerio je i usporedio definicije pojmova lektor i lektura u deset rječnika hrvatskoga jezika i ponudio one definicije koje smatra najpreciznijima. Lektor je tako „osoba koja ispravlja i jezično dotjeruje tekst prije objavljivanja“ (definicija iz Školskoga rječnika hrvatskoga jezika, 2012.), zaključuju autori, uz napomenu da se pod „jezično dotjeruje“ „podrazumijeva ispravljanje pravopisnih, gramatičkih i leksičkih pogrešaka u tekstu“ (str. 15.). Lektura je pak „ispravljanje pravopisnih, gramatičkih i leksičkih pogrešaka prije objavljivanja teksta“ (str. 16.), navode

HR kalendar

- 28. studenoga 1852. rođen Nikola Mašić
28. studenoga 1867. rođen fra Radoslav Glavaš
28. studenoga 1920. izborni dan za Ustavotvornu skupštinu
28. studenoga 1941. rođen Željko Sabol
28. studenoga 1949. umro Emilij Laszowski
28. studenoga 1977. umro Krsto Špoljar
28. studenoga 1991. – ratna zbivanja
29. studenoga 1714. umro Jerolim Kavanjin

Pretraži hkv.hr

Search bar with Google logo and magnifying glass icon

Kontakti

KONTAKTI
Telefon Tajništva +385 (0)91/728-7044
Elektronička pošta Tajništva tajnistvo@hkv.hr
Elektronička pošta Uredništva urednistvo@hkv.hr

Snalaženje

Svi članci na Portalu su smješteni ovisno o sadržaju po rubrikama. Njima se pristupa preko glavnoga izbornika na [vrhu stranice](#). Ako se članci ne mogu tako naći, i tekst i slike na Portalu mogu se pretraživati i preko [Googlea](#) uz upit (upit treba upisati bez navodnika): „traženi pojam site:hkv.hr“.

Administriranje

[Odjava](#)

autori (prema definiciji *Rječnika jezikoslovnoga nazivlja*, 20. ređutim, uz to spominje i „stilsko dotjerivanje teksta“). Može se zamijetiti da su autori izabrali rječničke c **Kultura** svojih (institutskih) izdanja, što je njihovo puno pravo, a u odnosu na ostale ponuđene definicije čini se da izbor nije pogrešan, no možda bi bilo bolje da su se onda i u definiciji lektora odlučili za onu iz svojega *Rječnika jezikoslovnoga nazivlja*: „osoba koja se bavi lekturom, koja čita i ispravlja pravopisne, gramatičke i leksičke pogreške“ (puna definicija ima dodatak „te stilski uređuje tekst“), kako bi ju sadržajno približili izabranoj definiciji lekture.

Autori jasno u svojem razmatranju naznačuju da lektorski posao može uključivati i više od onoga što se spominje u definicijama (npr. „Lektor je, dakle, posebna vrsta čitatelja, čitatelj čije je zanimanje za tekst višerazinsko. Lektor bi tekst trebao čitati i s obzirom na jezične značajke, i s obzirom na grafičke značajke, ali i s obzirom na činjeničnu točnost teksta“, str. 17.), no valja razumjeti njihov oprez oko proširivanja definicije. Ipak, skromno je mišljenje da ne bi bilo pogrešno u definicijama ostaviti stilsko uređivanje teksta, kako to navodi *Rječnik jezikoslovnoga nazivlja*, jer lektor – mogli smo to doznati i u tekstovima iz ovoga niza – nužno zadire u stil: izabire riječi iz općega i stručnoga leksika pazeći na primjerenost uporabe, dosljednost, jasnoću; prilagođuje rečeničnu strukturu, izraz i ton vrsti teksta i njegovoj svrsi... Pritom je, dakle, naglasak na usklađivanju teksta s obzirom na funkcionalni stil, a ne s obzirom na osobni stil pojedinoga autora. Kad je pak riječ o dodatnom nejezičnom uređivanju teksta (npr. grafičko oblikovanje, ujednačivanje i dopuna izvora) i ispravljanju nejezičnih pogrešaka (što bi uključivalo i provjeru činjenične točnosti teksta), autori, vjerojatno će se svi složiti, nisu pogriješili što to nisu uvrstili u definicije. Iako smo svjesni da su lektori često posvećeni i takvim poslovima, to ne bi smjelo biti dijelom definicija o lektorima i lekturi jer bi svake odgovornosti oslobodilo druge osobe koje su zadužene za tekst (autora, urednika, prevoditelja, recenzenta, redaktora, korektora, grafičkoga urednika...), a lektorima nanijelo štetu.

Od 50-ih godina prošloga stoljeća do danas

U nastavku prvoga dijela knjige autori nas upoznaju s poviješću lekture i mijenama oko položaja hrvatskoga jezika od vremena socijalističke Jugoslavije pa do demokratskih promjena i uspostave suverene Republike Hrvatske, kada se činilo da bi se napokon mogao urediti i status lektora. To se do danas nije dogodilo (izvršno je to oslikalo svjedočanstvo Jelke Pavišić o petnaestogodišnjim naporima da se institucionalizira rad lektorske službe pri Vladi RH, koje su autori prenijeli iz časopisa *Jezič*), pa Željko Jozić i Kristian Lewis, nakon što su podsjetili na nove okolnosti (donesen je Zakon o hrvatskom jeziku), ali i na neriješene probleme na koje upozoravaju lektori, ističu da je danas „status lektora u Hrvatskoj uglavnom nereguliran i lektorom se može prozvati svatko tko to želi“ (str. 25.).

Zanimljivo je istraživanje koje potom donose o situaciji u Sloveniji, Lektorskom društvu Slovenije (postoji od 1996.) i višegodišnjim strukovnim naporima da se propiše tko može biti lektor, opiše njegov posao te uredi i unaprijedi njegov status. Godine 2019. donesen je Pravilnik o certifikatu Lektorskoga društva Slovenije u kojem su popisani uvjeti koji su potrebni da bi se dobilo status certificiranoga lektora, no on nije stupio na snagu pa ostaje nejasno napreduju li danas ti naponi naših susjeda i koji su sljedeći koraci, no u svakom slučaju valja cijeniti slovenski pokušaj. I nakon tog pogleda preko granice autori ponovno zaključuju da je „status lektora u Hrvatskoj (...) poprilično nedefiniran i strukovno i institucijski. Formalnoga obrazovanja za obavljanje lektorske djelatnosti nema, lektor se ne navodi u klasifikacijama zanimanja, nije jasno određeno koja je stručna kvalifikacija potrebna za lektoriranje tekstova, a nije propisano ni stručno usavršavanje kojim bi se uvjetovalo eventualno izdavanje lektorske licencije“ (str. 29.). Uza sve, primjećuju autori, „u Hrvatskoj, za razliku od Slovenije, ne postoji ni stručna udruga koja bi okupljala lektore te se dodatno skrbila o pitanjima od važnosti za struku. Sve u svemu, lektor i lektura sa stručnoga stajališta i dalje su pojmovi koji se mogu tumačiti – i tumače se – veoma široko i ovisе o samovrednovanju osobe koja za sebe kaže da je lektor odnosno da se bavi lekturom“ (str. 29.).

Lektori kao činjenica hrvatske jezične kulture

Nakon svojevrsnoga uvodnoga podnaslova u kojem je osvrt na lekturu s obzirom na funkcionalne stilove i prikaz njihove ovisnosti o standardnojezičnim normama, u sljedeća nas dva podnaslova prvoga dijela knjige autori podsjećaju na mišljenja koja su o lektorima i lekturi svojedobno s javnošću podijelili jezikoslovci Marko Samardžija, Josip Silić, Dalibor Brozović, Dubravko Škiljan i Stjepan Babić (citirano prema *Jezič na križu / Križ na jeziku: Lektori i jezična kultura*, MH, 2005.) te književnici (pisci) Pavao Pavličić, Tonko Maroević, Luko Paljetak, Renato Baretić, Branko Čegec, Boris Dežulović, Ivica Đikić, Miro Gavran, Enes Kišević, Julijana Matanović, Kristian Novak, Jurica Pavičić, Sanja Pilić i Tomislav Zajec (citirano prema *Jezič in fabula: pisci o jeziku i stilu, Portal stilistika.org*, 2017.). Zgodno je na jednom mjestu pročitati što su rekli i koliko se njihova stajališta razlikuju, a zanimljivo je da se na kraju uz pomoć tih citata ne stječe dojam da su glavna tema lektori (naravno, i jedni i drugi opravdano prosvjeduju protiv onih „lektora“ koji doista u tekstu čine više štete nego koriste), nego, razumljivo je, hrvatski jezik – između odgovornosti i slobode. Jezikoslovci uglavnom bacaju strjelice prema autorima – svim autorima, ne nužno književnicima – upozoravajući na nisku razinu pismenosti i jezične kulture, a autori – koje zastupaju književnici – uzvraćaju uglavnom braneći svoj prostor slobode. Slijede još podnaslovi o lekturi medijskih i stručnih tekstova, tekstova u Europskoj uniji, lekturi na računaru i tako dolazimo do kraja prvoga dijela knjige i zaključka koji se preklapa s razmišljanjima iz prethodne rečenice: „Lektor kao funkcija ostaje na sjecištu autorske slobode i nužnosti, individualnoga izričaja i jezičnoga propisa, postojanja dvojnosti i potrebe za jednoznačnošću. I na kraju, ali ne najmanje važno: lektor jest činjenica hrvatske jezične kulture. Kad bi ona mogla bez njega – njega ne bi bilo“ (str. 56.).

Samo je pitanje što ćemo s tom činjenicom sad kad smo ju podcrtali. Što dalje? Postoji li plan kako osnažiti lektore i unaprijediti njihov položaj na institucijskoj, strukovnoj i stručnoj razini? Pokazat će vrijeme. Dotad – urednici knjige lektorima nude svojevrсни „pribor za preživljavanje“ u radu.

Važnost mrežnih izvora

Treći dio *Praktičnoga jezičnoga savjetnika* nosi naslov *Lektorska prva pomoć*. U toj cjelini urednici lektorima predstavljaju šesnaest (!) mrežnih izvora Instituta za hrvatski jezik (jezik.hr, pravopis.hr, gramatika.hr, rjecnik.hr, jezicni-savjetnik.hr i dr.) i kronološke popise različitih normativnih priručnika (pravopisa, gramatika, jezičnih savjetnika, općih i posebnih rječnika te terminoloških izdanja – 32 struke uključene u bazu hrvatskoga strukovnoga nazivlja Struna).

Kad je riječ o normativnim priručnicima, budući da urednici donose popise pravopisâ, gramatika i jezičnih savjetnika koji počinju izdanjima od 1971., a rječnika od 1990., trebalo je lektorima naglasiti da različita izdanja tih priručnika danas nemaju jednaku normativnu težinu i da im u radu mogu pomoći (naj)noviji priručnici istoga autora (istih autora) ili izdavača koji imaju više izdanja, a starijim izdanjima trebalo bi pristupati s određenim predznanjem, kritički i u druge svrhe, npr. za usporedno istraživanje. Osim toga, ovdje možemo samo ponovno podsjetiti na činjenicu da imamo čitavu lepezu normativnih priručnika: različitih pravopisa, gramatika, rječnika, pa i jezičnih savjetnika, a da nemamo one koji su općeobvezujući.

S razlogom su u ovom tekstu za kraj ostavljeni mrežni izvori. Ne zato što su manje važni – nego zato što su iznimno važni. Mlađim naraštajima lektora, koji su odrasli u digitalnom okružju, mrežni su izvori osnovno i prirodno uporište u učenju i radu. Omogućuju brz i jednostavan pristup, uvijek su dostupni, i to im daje veliku prednost u odnosu na tiskane sadržaje. Institut za hrvatski jezik sve je to na vrijeme prepoznao i počeo stvarati svoju mrežu mrežnih izvora. Počeli su i neki drugi pa i lektori već polako stvaraju svoje zbirke iz tih mrežnih izvora i alata, no poželjno bi bilo da se uključe i ostali – koji mogu ponuditi svoja (možda i drukčija) jezična rješenja i tako ispuniti digitalne praznine. Lektorima bi to znatno olakšalo rad i imali bi barem između čega birati kad im već nije propisano kojih se normativnih

priručnika i jezičnih rješenja trebaju pridržavati. Takvim bi se umrežav
kojem bi kakvoća jezičnih rješenja i argumentiranost imale prednost pr
Kultura
brilo zdravo i poticajno okruže u
učestalošću uporabe. Jer svi koji
danas ulaze u digitalno natjecanje za vidljivost i autoritet u hrvatskom jeziku trebaju znati tko je njihov stvarni protivnik. To je onaj nevidljivi natjecatelj koji nam se predstavio u prošlom tekstu o lektorima – algoritam koji samo „odražava prevladavajuću praksu“, ne mareći ni za kakvo jezično vrjednovanje, i tako tiho oblikuje hrvatski jezik.

Irena Šupuković

(nastavlja se)

Tekst je dio niza „Lektori o sebi i drugi o njima“, a na Portalu HKV-a objavljen je u sklopu projekta poticanja novinarske izvrsnosti u 2025. godini Agencije za elektroničke medije. Prenosjenje sadržaja dopušteno je uz objavu izvora i autoričina imena.

Povezano

- Lektori o sebi i drugi o njima (1.)
- Lektori o sebi i drugi o njima (2.)
- Lektori o sebi i drugi o njima (3.)
- Lektori o sebi i drugi o njima (4.)
- Lektori o sebi i drugi o njima (5.)
- Lektori o sebi i drugi o njima (6.)
- Lektori o sebi i drugi o njima (8.)
- Lektori o sebi i drugi o njima (9.)

ALSO ON PORTAL HRVATSKOGA KULTURNOG VIJEĆA

Najpopularnije ženske cipele zimi.

ecoloal.com

KUPI ODMAH

3 days ago · 2 comments

**Vučić traži
šupljine u
njemačkoj politici**

a day ago · 1 comment

**Dr. sc. S.
Mrduljaš: U
promociji ...**